

LEUKFELDT, E.R. en STOL, W.P.H. (2012). De rol van internet bij fraudedelicten; internetfraudeurs en klassieke fraudeurs vergeleken, *Justitiële Verkenningen*, 38(1), p. 108-120

LEUKFELDT, E.R., M.M.L. DOMENIE en W.P.H. STOL (2011) Cybercrime is van het volk. Onderzoeksconsequenties voor de beleidsvorming. *Secondant*. 25 (1) 42-45

LEUKFELDT, E.R., PAUW, E. DE, DOMENIE, M.M.L. en STOL, W.P.H. (2011) Oude wijn in nieuwe zakken? De aard van cybercrime en de implicaties voor de opsporingspraktijk. *Panopticon*, 32 (2), p. 70-74

LOVET, G. (2009). Fighting cybercrime: technical, juridical and ethical challenges. *Virus Bulletin Conference*, Geneve. Geraadpleegd op 5 maart 2012 via < http://208.91.114.28/sites/default/files/VB2009_Fighting_Cybercrime_-_Technical,Juridical_and_Ethical_Challenges.pdf

MCQUADE, S. (2006). Technology-enabled crime, policing and security, *Journal of Technology Studies*, 31(1), p. 32 – 42

MCGUIRE, M. (2008). From Hyperspace to Hypercrime. Technologies and the new geometries of deviance and control. *Papers from the British Criminology Conference*, 8, p. 3 – 17

PRATT, T.C, HOLTRETER, K. & REISIG, M.D. (2010). The Routine Online Activity and Internet Fraud Activity: Extending the Generality of the Routine Activity Theory. *Journal of Research in Crime and Delinquency*, 47, p. 267-296

ROGERS, M.K. (2006). A two-dimensional circumplex approach to the development of a hacker taxonomy. *Digital Investigation*, 3(2), p. 97-102

STOL, W., LEUKFELDT, E. en Klap, H. (2012). Cybercrime en politie; een schets van de Nederlandse situatie anno 2012, *Justitiële Verkenningen*, 38(1), p. 25-39

THOMAS, S. (2006). The end of cyberspace and other surprises. *Convergence: The International Journal of Research into New Media Technologies*

TNO, 2012, Kosten cybercrime grotendeels voor bedrijfsleven. Geraadpleegd op 15 mei 2012 via: http://www.tno.nl/content.cfm?context=thema&content=prop_nieuwsbericht&laag1=897&laag2=920&laag3=115&item_id=2012-04-10%2011:37:10.0&Taal=1

WALL, D.S (2007). Cybercrime. The Transformation of Crime in the Information Age. Malden: Polity Press

WALL, D.S. (2008). Cybercrime and the culture of fear, *Information, Communication & Society*, 11(6), p. 861-884

WILSON, D & JONES, T (2008). 'In My Own World': A Case Study of a Paedophile's Thinking and Doing and His Use of the Internet. *The Howard Journal*, 47(2), p. 107 – 120

YAR, M. (2005). The Novelty of Cybercrime. *European Journal of Criminology*, 2(2), p. 407 – 427

MAATSCHAPPELIJKE DIENSTVERLENING / SOCIAL WORK (1)

Criminalisering in de vreemdelingenwetgeving. Schijnhuwelijken als casus

Jan De Lien^a

^a Advocaat, Balie Antwerpen (Corresp.: jan.delien@progresslaw.net).

1. Inleiding

Van 1800 tot 1914 heeft Europa zijn migraties vooral als emigraties ervaren. Tussen 1920 en 1940 (in het geval van het Verenigd Koninkrijk en Frankrijk) en tot 1960 (voor landen als Duitsland en België) waren er wel immigraties op gang gekomen maar die bleven grotendeels binnen Europa. Het is eigenlijk pas vanaf 1960 via de arbeidsmigratie uit de Maghreb-landen en Turkije, dat Europa voor het eerst met de niet-Europese migrant in contact is gekomen. Dit wil zeggen dat ruim drie vierde

van de Belgische migratiegeschiedenis niet als een inwijking van van vreemdelingen ervaren wordt. Immigratie is dus eigenlijk een zeer recent fenomeen.

De arbeidsmigratie werd in 1974 stopgezet. Dit was een gevolg van de oliecrisis, die geleid heeft tot een algemene economische recessie. In de meeste West-Europese landen werden in die periode gelijklopende restricties ingevoerd. De immigratiestop betekende echter geenszins het einde van de migratie. Er vond een verschuiving plaats, waarin een deel van de arbeidsmigratie in de tweede helft van de jaren 70 werd vervangen door "volgmigratie" (gezinshereniging en huwelijksmigratie).

In de jaren 80 werd de "asielmigratie" belangrijker. Dit had zichtbare en voelbare gevolgen op vlak

van opvang, begeleiding, maar ook terugleiding in geval van weigering van asielaanvraag. Zichtbaar en voelbaar waren de gevolgen omdat de vele open asielcentra overal te lande gesitueerd waren, wat vaak leidde tot gebakkelei en ruzies op lokaal vlak. Waar een opvangcentrum kwam kreeg je zowel buurtcomités die zich verzetten tegen de inplanting van een opvangcentrum in hun omgeving, als buurtcomités die juist pleiten voor openheid en respect.

Vanaf de jaren 90 en zeer zeker de laatste jaren speelt met de éénwording van de EU de verscherpte controle op de buitengrenzen en de globalisering van de economie een doorslaggevende rol op het migratiesysteem van de individuele lidstaten en op de migratiebewegingen van migranten.

Immigratie kreeg hierdoor de laatste tien jaar in versneld tempo het statuut van een maatschappelijk probleem. Migratie wordt thans geassocieerd met criminaliteit in al zijn vormen, gaande van drugscriminaliteit tot prostitutie, mensenhandel, wapenhandel en gewelddadige criminaliteit.

Via repressieve maatregelen laat het beleid van de Belgische Staat steeds minder migratie toe. Tegelijk is er de associatie van migratie met criminaliteit. Dit alles blijft niet zonder gevolgen voor het geldende vreemdelingenrecht.

De wetgeving plaatst de migranten steeds meer apart. Er wordt voorzien in uitzonderingsprocedures en een uitzonderingsstrafrecht, waardoor een wantrouwen groeit ten aanzien van het doen en laten van alle vreemdelingen. Dit heeft dan weer tot gevolg dat de wetgeving opnieuw wordt verstrengd zodat er aangaande de rechten van vreemdelingen een vicieuze spiraal ontstaat en dit in negatieve zin.

Deze tekst illustreert de recente evolutie in het Belgische vreemdelingenrecht. Onze analyse is een poging om aan te tonen dat er een tendens is om de rechten van de immigranten stelselmatig af te bouwen en hen meer en meer verplichtingen op te leggen. Tegelijkertijd gaat de afbraak van deze rechten gepaard met de criminalisering van migratie, eerst vanuit de wetgeving en vervolgens in de perceptie van het grote publiek.

2. Illustratie

Een goede casus voor een verheldering van de evoluties in het vreemdelingenrecht is de proble-

matiek van de huwelijken met vreemdelingen en de gezinsherengingen op basis van die huwelijken. De problematiek begon eind jaren negentig wanneer steeds meer ambtenaren van de Burgerlijke Stand klaagden over huwelijken die louter werden afgesloten met het oog op papieren.

Oorspronkelijk pakte men de problematiek niet aan via de verblijfswetgeving maar via de wetgeving van het huwelijk zelf.

De rem op de huwelijksmigratie werd in zekere zin in onderaanneming gegeven aan de Burgerlijke Stand. Tot voor 1999 bestond er geen enkele wetsbepaling die het schijnhuwelijk definieerde. De wettelijke definitie van 1999 luidde: *Er is geen huwelijk wanneer, ondanks de gegeven formele toestemmingen tot het huwelijk, uit een geheel van omstandigheden blijkt dat de intentie van minstens één van de echtgenoten kennelijk niet is gericht op het tot stand brengen van een duurzame levensgemeenschap, maar enkel op het bekomen van een verblijfsrechtelijk voordeel dat is verbonden aan de staat van gehuwde.* (B.S., 1 Juli 1999)

Het ging met deze tekstueel zeer zwakke definitie toen echter om een marginaal probleem.

Sinds de invoering van art. 146bis van B.W. zien we echter dat het aantal beweerde schijnhuwelijken elk jaar verhoogd (BEYENS, 2005; GAZET VAN ANTWERPEN, 17 febr. 2006). Zowel in Antwerpen, Gent en Mechelen werden er “cellen schijnhuwelijk” opgericht die systematisch een onderzoek doen naar gemengde huwelijken.

De strijd tegen de schijnhuwelijken werd in een eerste periode geassocieerd met een strijd tegen financieel misbruik. Men stelde immers vast dat er soms grote sommen geld werden betaald om een huwelijk te sluiten (GAZET VAN ANTWERPEN, 25 febr. 1998). Het argument in de strijd tegen de schijnhuwelijken zien we tegenwoordig meer in de sfeer van mishandeling en discriminatie gesitueerd. Daarbij gooit men gearrangeerd huwelijk, gedwongen huwelijk en schijnhuwelijk in feite op één hoopje.

In een veroordeling van België door het Europees Hof voor Justitie werd gesteld dat de visumplicht voor derdelanders die willen huwen met een EU onderdaan in feite onwettelijk is. Sindsdien valt het op dat de strijd tegen de schijnhuwelijken nog wordt opgedreven en dat er nog meer zogezegde schijnhuwelijken worden ontwaard door de Bur-

gerlijke Stand. Het begrip 'schijnhuwelijk' wordt de facto misbruikt om een rem te zetten op de huwelijksmigratie. Het onderzoek naar schijnhuwelijk en de weigering om het te voltrekken of te erkennen is een migratiefilter geworden.

Inzake deze problematiek is het verhelderend België te vergelijken met Nederland. Ook daar kampt men immers met het "probleem" van een hoge huwelijksmigratie. De gewone vreemdelingenreglementering legt reeds zware voorwaarden op aan derdelanders die zich wensen te vestigen met EU onderdanen. Mede dankzij de eerder strenge rechtspraak van de Nederlandse rechtbanken is de strijd tegen de schijnhuwelijken een marginaal fenomeen gebleven. Reeds lang bestaat er trouwens in Nederland de discussie of het wel aan de Ambtenaar van de Burgerlijke Stand is om het onderzoek hiernaar te voeren (HOLMERS-WIJNKER e.a., 2004). De migratiewetgeving is in Nederland een voldoende rem op de huwelijksmigratie gebleven. De negatieve aspecten die huwelijksmigratie met zich meebrengt zoals stigmatisering en discriminatie, werden door ondermeer de HART (2000) uitvoerig beschreven.

In België daarentegen wordt de huwelijksmigratie eigenlijk meer onder controle gehouden door de Burgerlijke Stand dan door de Dienst Vreemdelingenzaken. Dat dit wellicht de bedoeling is wordt geïllustreerd door de invoering van het IPR (Internationaal Privaat Recht) wetboek. Hierdoor krijgt de Burgerlijke Stand nog meer macht en verwerft hij zelfs de controle op in het buitenland gesloten huwelijken. De wet van 16 juli 2004 houdende het Wetboek van internationaal privaatrecht geeft de ambtenaar van de Burgerlijke Stand de mogelijkheid om buitenlandse huwelijksakten te weigeren als het volgens hem om een schijnhuwelijk gaat. De tekst van het bewust artikel luidt als volgt:

Art. 31. § 1. Een buitenlandse authentieke akte betreffende de burgerlijke stand kan slechts worden vermeld op de kant van een akte van de burgerlijke stand, worden overgeschreven in een register van de burgerlijke stand of als basis dienen voor de inschrijving in een bevolkingsregister, een vreemdelingenregister of een wachtregister, na onderzoek van de voorwaarden bedoeld in artikel 27, § 1.(...)

§ 2. Dit onderzoek gebeurt door de bewaarder van de akte of van het register. De Minister van

Justitie kan richtlijnen opstellen die de eenvoudige toepassing waarborgen van de voorwaarden bedoeld in § 1. De bewaarder van de akte of van het register kan bij ernstige twijfel bij de beoordeling van de voorwaarden bedoeld in § 1, de akte of de beslissing voor advies verzenden aan het openbaar ministerie dat, indien nodig, aanvullend onderzoek verricht.

In Antwerpen worden alle gemengde huwelijken systematisch aan een onderzoek onderworpen.

In de praktijk blijken steeds meer ambtenaren van de burgerlijke stand een huwelijk te bestempelen als verdacht vanaf het moment dat één van de huwelijkspartners niet legaal in het land verblijft. In Antwerpen onderzoekt men elk huwelijk waarvan één van de partners niet of een beperkte verblijfsvergunning heeft (toerist, student) (BEYENS, 2005). Het wantrouwen dat hieruit spreekt is echter zonder wettelijke grond daar de wetgever geenszins de bedoeling had elk huwelijk met een vreemdeling te laten onderzoeken. De wet stelt dan ook slechts dat de Ambtenaar van de Burgerlijke Stand "kan" overgaan tot een onderzoek. De ambtenaren van de burgerlijke stand echter stellen in hun verdediging dat zij elk koppel waarvan één van de huwelijkspartners geen legaal verblijf heeft, gelijk willen behandelen. Deze redenering vindt evenwel geen steun in de wetgeving. Integendeel, deze benadrukt het recht op huwen voor de illegale vreemdeling en er werd gesteld dat het niet de bedoeling is bonafide huwelijken te viseren. Terecht kan bovendien de vraag gesteld worden of deze praktijk niet een schending uitmaakt van de antidiscriminatiewet en artikel 14 EVRM.

Het criterium om het onderzoek in te stellen is blijkbaar de nationaliteit van de aanvrager. Zo werd er bijvoorbeeld in Antwerpen geen enkel onderzoek ingesteld naar een huwelijk tussen een EU-onderdaan die wenst te huwen met een andere EU-onderdaan, hoewel ook een dergelijk huwelijk gericht kan zijn op een verblijfsrechtelijk voordeel. Men kan bezwaarlijk stellen dat de nationaliteit een objectief criterium is om van een schijnhuwelijk te kunnen spreken.

De controle op zich wordt door de koppels vaak beleefd als een ernstige inbreuk op hun privacy en het bijkomend politieonderzoek ontaardt soms in een urenlang kruisverhoor (VRIJENS, 2005).

Inmiddels wordt de strijd tegen de schijnhuwelijken nog opgedreven. Reeds geruime tijd gevraagd word er vanuit de diverse politieke families voor gepleit om het schijnhuwelijk en zelfs de poging daartoe strafbaar te stellen. Er was het Wetsvoorstel tot wijziging van het Strafwetboek en het Wetboek van de Belgische nationaliteit tot bestraffing van het schijnhuwelijk dd. 15.03.2004 van Mevrouw Lanjri (CD&V) en Carl Devlies (CD&V), het Wetsvoorstel tot wijziging van het Burgerlijk Wetboek en van het Strafwetboek, teneinde gedwongen huwelijken te verhinderen dd. 04.11.2005 van de MR, het Wetsontwerp tot aanpassing van de wet van 15 december 1980 betreffende de toegang tot het grondgebied, het verblijf, de vestiging en de verwijdering van vreemdelingen dd. 15.06.2005 ingediend door regering....

Het schijnhuwelijk en de poging daartoe werden in het artikel 79bis van de Vreemdelingenwet strafbaar gesteld. De “cel schijnhuwelijken” van Antwerpen klaagde meteen al dat de straffen te laag zijn (GAZET VAN ANTWERPEN, 17 febr. 2006).

Wie denkt dat de strafbaarstelling tot doel heeft mensen te beschermen komt bedrogen uit. In 1997 waarschuwde de VN in een rapport dat strafbaarstelling van schijnhuwelijken leidt tot meer huiselijk geweld ten aanzien van de echtgenoot welke een precair verblijfsstatuut heeft, omdat deze in een meer afhankelijke positie terechtkomen (Ecosoc, 2000). De “macht” van de legaal verblijvend echtgenoot onderdaan wordt immers aanzienlijk verhoogd. Slachtoffers van schijnhuwelijken worden bovendien eveneens blootgesteld aan vervolging. Dit maakt dat ook zij minder geneigd zullen zijn om de nietigverklaring te eisen.

Intussen is de wet meer een symbool geworden dan een middel om schijnhuwelijken aan te pakken. Zelden of nooit wordt een veroordeling uitgesproken, allicht vanwege de grote bewijspromblematiek. De strafbaarstelling van het schijnhuwelijk leidde de facto enkel tot een bijkomende stigmatisering van deze koppels. Tot op heden is er geen correctionele rechtbank die iemand heeft veroordeeld voor zulke feiten. De onderzoeken hebben bovendien een nefast effect op de integratie van de partner. Het onderzoek kan immers behoorlijk lang duren. Al die tijd heeft de partner geen recht op een verblijfsvergunning, noch mogelijkheid te werken.

Ondanks dit alles werden in september 2011 de voorwaarden voor gezinshereniging op basis van huwelijk aangescherpt. Voortaan geldt bijkomend een inkomenseis voor de Belgische partner en dient hij te beschikken over voldoende huisvesting. Parallel met deze evoluties verschenen in de pers ook bizarre artikels die de criminalisering van migratie in de hand werken. Zo was het gerucht dat illegale vreemdelingen op de bus van Antwerpen naar Turnhout meisjes verleiden om een schijnhuwelijk te kunnen aangaan (De Standaard, 14 sept. 2004). Andere verhalen zijn die van de Pakistaanse vreemdeling die geregulariseerd is, steun krijgt van het OCMW van Antwerpen en naar Pakistan afreist om aldaar terroristen te financieren (De Tijd, 16 sept. 2005), of die over illegale vreemdelingen die opzettelijk zwanger worden om steun te krijgen (De Morgen, 18 sept. 2004). De Ambtenaar van de Burgerlijke Stad van Antwerpen opperde dat het bij verdachte koppels voorkomt dat de vrouw zwanger wordt om te ontsnappen aan de controle (GAZET VAN ANTWERPEN, 17 febr. 2006). Deze en andere cowboyverhalen blijken voor het bestuur het beste excuus om nog meer migratiestrafrecht in te voeren en zo de uitsluiting en afstand tussen vreemdeling en Belg te vergroten.

3. Besluit

De negatieve waardering van het verschijnsel migratie werd in deze bijdrage geïllustreerd aan de hand van de casus van de schijnhuwelijken. Het voorbeeld toont aan dat de huidige wetgeving er op gericht is om nieuwe migranten te weren en hun komst te ontmoedigen. We zien een zelfde evolutie in het asielrecht en ook in andere vormen van gezinshereniging. Het gaat er ook om reeds gearriveerde migranten met een zekere reserve te bejegenen en de mogelijkheid om hen te verwijderen zo lang mogelijk open te houden. De tendens is om verworven rechten terug in vraag te stellen. Het toenemend juridisch ‘apart’ plaatsen van migranten schept een klimaat van algemeen wantrouwen in het doen en laten van alle migranten. Steeds worden rechten van vreemdelingen ervaren als achterpoortjes en wegen tot misbruik. Het recht zelf wakkert deze bestaande vooroordelen aan en deze leiden op hun beurt weer tot verharding van de rechtsregels. Dit is een proces van stigmatisering en criminalisering dat zichzelf voedt en on-

controleerbaar dreigt te worden. Het veroorzaakt ook een gebrek aan vertrouwen bij de bevolking. Deze ziet immers dat steeds hardere maatregelen worden geïmplementeerd waar eerdere maatregelen klaarblijkelijk faalden. De overheid, als auteur van een steeds meer vanzelfsprekende uitzonderingswetgeving op vreemdelingen, draagt hierin een verpletterende verantwoordelijkheid. Er dient hoognodig nagedacht over de wijze waarop beleidsmatig met immigratie dient omgesprongen, niet in een bij voorbaat vergeefse poging het fenomeen te bestrijden, maar wel in een streven het op een humane manier te 'managen', met respect voor de rechten van alle betrokkenen.

Referenties

BEYENS, F. (2005). De Strijd tegen schijn en afgedwongen huwelijken, de werking van de cel schijn- en afgedwongen huwelijken Antwerpen, 2000-2004. In CAESTECKER, F. (red.) *Huwelijksmigratie, een zaak voor de overheid?* Leuven: Acco.

DE HART, B., (2000). De Goede Lobbies en de Onbezonnen Vrouw. Gemengde relaties en het schijnhuwelijk. *Migrant studies*, 4, 246-259.

ECOSOC, E/CN.4/2000/68 29 February 2000 Report of the Special Rapporteur on violence against women, its causes and consequences, Ms. Radhika Coomaraswamy, on trafficking in women, women's migration and violence against women,

submitted in accordance with Commission on Human Rights resolution 1997/44

HOLMES-WIINKER, B., GROOTSCHOLTE, J. & BOUWMEESTER, M. (2004). Uitvoering van de Wet Voorkoming schijnhuwelijken: evaluatie van de effecten van wijzigingen in het Burgerlijk Wetboek in 2001 op de werklust voor gemeenten en vreemdelingendiensten. Beschikbaar op: http://www.wodc.nl/images/02%20E063_Volledige%20tekst_tcm11-17946.pdf

H.V.J. NR. C-459/99, 25 JULI 2002 (Beweging tegen Rassenhaat, Antisemitisme en Xenofobie (BRAX)), *T.Vreemd*. 2002, afl. 4, 387, noot DENYS

N.A. (1998, 25 februari). Schijn bedriegt : Trouwers bedisselen prijs soms vlak voor onze neus – Antwerpen staat aan de top, *Gazet van Antwerpen*, , p. 3

N.A. (2004, 18 september). Anders Gaan Denken, interview met Mieke Vogels", *De Morgen*, p. 56

N.A. (2004, 14 september). Zegeplein draaischijf voor schijnhuwelijken, *De Standaard*, p. 22

N.A. (2005). Antwerps OCMW verdenkt steuntrek- kers, *De Tijd*, p. 2

N.A. (2006, 17 februari). Dweilen met de kraan open. *Gazet van Antwerpen*, p. 21

VRIJENS, B. (2005). Ontsporingen in de strijd tegen de schijnhuwelijken, verhoogde waakzaamheid is geboden. In: Caestecker, F. (red) *Huwelijksmigratie, een zaak voor de overheid?* (pp. 75 e.v.). Leuven: Acco

Wet van 4 mei 1999 tot wijziging van een aantal bepalingen betreffende het huwelijk. B.S., 1 juli 1999

MAATSCHAPPELIJKE DIENSTVERLENING / SOCIAL WORK (2)

De Roma en maatschappelijke instituties: twee onverenigbare werelden?

Elias Hemelsoet^a

^a Assistent, vakgroep Pedagogiek, Universiteit Gent (Corresp: Elias.Hemelsoet@ugent.be).

Dat de Roma de laatste jaren niet uit de West-Europese media weg te slaan zijn, behoeft maar weinig argumentatie. In 2004 en 2007 breidde de Europese Unie uit naar het oosten met landen als Hongarije, Slowakije, Tsjechië, Bulgarije en Roemenië. Die uitbreiding bracht een forse toename van Roma-immigratie en een vloedgolf aan reacties met zich mee. De uitzettingen van Roma uit Frankrijk in 2010 en de ontruiming in 2011 van 'Dale

Farm', het grootste woonwagenkamp in Engeland, haalden wereldwijd de pers. Maar ook dichterbij huis leeft het debat: nu eens gaat het om armoe-dige levensomstandigheden en wordt de slechte huisvesting, de bedelarij of de gebrekkige hygiëne van de Roma in de kijker geplaatst, dan weer staan criminele activiteiten zoals inbraken, illegale arbeid en prostitutie centraal. Soms worden de Roma beschuldigend aangewezen, dan weer worden ze als slachtoffers ten tonele gevoerd. De rode draad in beide gevallen is dat ze op één of andere manier *buiten* de samenleving staan.

Dit artikel staat stil bij de manier waarop 'Roma' als een *tegencultuur* verschijnt die maar moeilijk te verenigen is met de gevestigde maatschappelijke